

פורד מחרימה את ישראל הצעירה

לילה לפני עסקה חשובה, אפרים אילין לא מצליח להירדם עד שנזכר ברבי. ביציאתו מה'יחידות' הוא מחוזק, בטוח ורגוע, ספוג באמונת צדיקים.

ה-BDS, תנועת החרם על ישראל, הולכת וצוברת תאוצה בהרבה מדינות בעולם. ישראל בפרט ויהודים בכלל מנסים להילחם ולעצור את הסחף, אבל צריך לזכור שהתנועה הזאת לא נולדה בשנים האחרונות, אלא מיד אחרי מלחמת השחרור.

בשנת 1950, יצרנית הרכב פורד הבינה שישראל היא שוק טוב למכוניות. זוהי מדינה שזה עתה הוקמה, הצבא החדש יהיה זקוק לכלי רכב, והממשלה צריכה מכוניות. הם הבינו שזו הזדמנות עסקית מצוינת להיות הראשונים להקים מפעל לייצור מכוניות בישראל, והכריזו שהם עומדים להקים מפעל בישראל. הידיעה הזאת התפרסמה בכל העולם וכשהדברים נודעו במדינות ערב, "הליגה הערבית" הודיעה שאם פורד מקימה מפעל בישראל ² כל מדינות ערב יחרימו אותה.

האיום עבד, ואכן חברת פורד נכנעה וחזרה בה מכוונתה להקים את המפעל בישראל. האירוע הזה היווה מכה אנושה למדינה הצעירה. כולם הבינו שאם פורד נכנעה ללחץ הערבי, כל החברות הגדולות ילכו בעקבותיה ויימנעו מלעשות עסקים בישראל. בנוסף לכך, ישראל צריכה מכוניות, ויתרה מזו, והוא העיקר, היא צריכה תעשייה כדי לספק עבודה לאלפי יהודים שעלו לארץ.

באותם ימים חי באירופה ישראלי בשם אפרים אילין. הוא היה איש עסקים גדול, שידע עליות ומורדות. במלחמת השחרור, עוד לפני שהבריטים עזבו את הארץ, "ההגנה" שהייתה זקוקה לנשק, לא מצאה אוניות שיבריחו את הנשק לישראל. הם פנו לאפרים אילין, שעסק בייבוא כותנה, וגייסו

אותו לעניין. אילין רכש אוניה, מילא אותה בנשק וגם בקופסאות של תפוז"א ובצל לשם הסוואה. כשהאוניה הגיעה לישראל בראשון לאפריל, אנשי הפלמ"ח שפירקו את הנשק נישקו אותו מרוב שמחה. הנשק הזה אפשר את פריצת הדרך לירושלים.

אחרי שחברת פורד חזרה בה מכוונתה להקים מפעל לייצור מכוניות בישראל, סגן נשיא חברת קייזר-פרייזר האמריקאית, שהקימה מפעל לייצור מכוניות בהולנד ותכננה גם להקים מפעל ביוון, יצר קשר עם אפרים אילין והלה עניין אותו בהקמת מפעל כזה בישראל. כדי להקים כזה מפעל נדרשו שניים וחצי מיליון דולרים. קייזר התחייבו להשקיע חצי מיליון דולר, ואפרים אילין התחייב לגייס שני מיליון דולר נוספים ממשקיעים. הוא היה בטוח שהדבר יבוא בקלות. מי לא מבין שזוהי הזדמנות פז להשקעה מצוינת.

לפועל, כשהגיע הזמן לחתום את החוזה, לא היה לו אפילו משקיע אחד, והוא היה זה שנדרש להשקיע מהונו הפרטי שני מיליון דולרים, סכום השווה ערך לעשרים מיליון דולר כיום, ואולי אף יותר.

החלטה בעצת הרבי

לילה לפני החתימה אילין היה בניו-יורק, שכב במיטתו והתקשה להירדם. הוא ידע שהוא רוצה לחתום על העסקה הזאת, אבל לא היה לו את האומץ לעשות את הצעד הזה.

בעודו שוכב על משכבו נזכר באירוע מכונן מימי ילדותו: הוא נולד ברוסיה למשפחה עם שורשים חב"דיים. כשהיה נער צעיר התחוללה המהפכה הקומוניסטית, ואביו החליט שלפני שיהיה מאוחר מידי, הוא ישלח את בנו אפרים לארץ ישראל.

לאבא עצמו היו עסקים שם ולכן לא רצה לעזוב, אבל הוא ידע שהעתיד של הבן שלו לא ברוסיה, ולכן ביקש לשלוח אותו הרחק ממנה. אלא שאמו של אפרים הטילה וטו: או שכולם נוסעים יחד, או שאף אחד לא נוסע. היא

לא תיתן לבנה לנסוע לבדו לארץ זרה. אביו לא ידע מה לעשות ובצר לו הוא פנה לרב (אולי לרבי מליובאוויטש). הרב אמר לו שיעזוב את הכול ויעלה לארץ ישראל, וזה אכן מה שעשה.

כעת שכב אילין על יצועו נבוך ומתקשה להחליט. הוא חשב שיעשה את מה שאביו עשה, הוא ישאל את הרבי. זה היה בשנת תש"י. הרבי הקודם נפטר באותה שנה, וחתנו הרבי עדיין לא קיבל את הנשיאות באופן רשמי.

אילין פנה לאדם שהוא מאוד חיבב והעריך, הרב פיניע אלטהויז, שהיה איש הקשר שלו בחב"ד, וביקש ממנו שיסדר לו פגישה עם הרבי. ואכן, בתוך יומיים הודיעו לו שיבוא לאיסטערן פארקווי בשעה 11 בבוקר.

כשנכנס אל הרבי, הוא מיד הרגיש שהוא עומד בפני ענק רוח. הרבי דיבר איתו בשלוש שפות: רוסית, צרפתית ועברית. בתחילה התעניין בדברי ימי חייו. הרבי רצה לדעת על הימים שהוא נלחם באצ"ל, על המעורבות שלו ברכישת נשק וכו'. הרבי רצה לדעת הכול.

ואז הוא הגיע לנושא שלשמו בא. הוא סיפר לרבי על מפעל המכוניות שהוא רוצה להקים. הרבי אמר לו שכל מכונית מורכבת משלושים אלף פריטים, וזה לא אומר שצריך שלושים אלף תעשיות בשביל זה, אבל שלושת אלפים תעשיות יצטרכו להקים. הרבי הסביר לו את כוונתו: הקמת מפעל מכוניות היא בעצם הרבה יותר ממפעל ספציפי. זה יהיה היסוד לתעשייה בישראל, ויחזק מאוד את הכלכלה.

הרבי אמר לו שמדברי ימי חייו הוא רואה שהיו לו הרבה עליות וירידות, והקב"ה היה תמיד לצדו, ולכן הוא ממליץ לו לחתום על החוזה ולהשקיע בו את כספו. ואז הרבי הוסיף, שאפילו אם חלילה זה לא יצליח כפי שהוא משער, אזי הוא נמצא בין יהודים, והוא תמיד ימצא דרך להחזיק מעמד.

שישים שנה מאוחר יותר הוא סיפר שיותר ממה שהרבי אמר לו הוא זוכר בעיקר את ההרגשה שהייתה לו בפגישה. הרבי השרה עליו הרגשה של רגיעה ומנוחת הנפש. הרבי נתן לו את הביטחון והכוח לחתום על העסקה.

ואכן, הוא שמע לעצת הרבי והקים את המפעל. ובעשרים שנות קיומו, בשנות החמישים והשישים, ייצר המפעל קרוב לשישים אלף מכוניות, ושישים אחוזים מהן נמכרו לחו"ל. ('הסיפור שלי', ע' 113).

טענה חצופה

מה שהיה ליהודי היקר הזה, אפרים אילין, אמונה בצדיק הדור, היה חסר כל-כך לקורח.

בפרשת השבוע, מיד בתחילתה, אנו קוראים את טענת קורח. הוא בא בתואנה למשה רבינו: "כל העדה כולם קדשים ובתוכם ה', ומדוע תתנשא על קהל ה'?" רש"י מפרש את כוונתו: "כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה" (קרח טז, ג). קורח טען: כולנו שמענו את עשרת הדברות מפי הקב"ה, ומה פתאום אתם מתגאים עלינו? זאת הייתה הטענה היחידה של קורח. בהמשך הפרשה אנו שומעים את משה מתדיין עם דתן ואבירם וקוראים את טענותיהם ואילו את קורח אנו לא שומעים יותר. לקורח יש טענה אחת: "כולם שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך ומדוע תתנשאו" (תנחומא קרח ד).

האמת היא שזוהי טענה קצת 'חצופה'. במידה מסוימת, אפשר לומר שמשה רבינו היה זה שיזם את כל הרעיון של מתן תורה. כשהקב"ה התגלה אליו בסנה, וביקש לשלוח אותו למצרים לגאול את עם ישראל, משה טען: "והן לא יאמינו לי". ולכן הקב"ה הבטיח לו: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". אומר רש"י "שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה" (שמות ג, יד).

ומוסיף הרמב"ם ואומר שאכן "במעמד הר סיני שעינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר" והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להם כך וכך" (יסוה"ת ח, א). במעמד הר סיני כל עם ישראל שמע את הקב"ה מדבר עם משה, דהיינו כאילו הקב"ה הרשה לנו להקשיב לשיחה בינו לבין משה.

זה אחד הטעמים לכך שעשרת הדברות נאמרו בלשון יחיד. וכדברי המדרש שבשעת חטא העגל, כשמשה סנגר על עם ישראל, הוא פנה לקב"ה ואמר: "כשנתת את הדברות, לא נתת להם, לא אמרת אנכי ה' אלקיכם, אלא אנכי ה' אלוקיך. לי אמרת. שמא חטאתי? אמר לו הקב"ה, חייך, יפה אמרת" (מדרש רבה במדבר כא, לג).

משה היה "טוב עין", והוא הרשה לעם ישראל להקשיב לשיחה בינו ובין הקב"ה. והנה פה בא פתאום קורח והופך את הקערה על פיה. הוא לוקח בעלות על האירוע, ובעצם אומר למשה: אנחנו שווים. זה כמו אותו אורח שאחרי שמתארח תקופה ארוכה וכולם נחמדים אליו הוא מתחיל לנהוג מנהג בעל הבית.

היכן התשובה לקורח?

אבל בואו ונחשוב מאיפה נולד הרעיון הזה, לבוא ולטעון "כולם שמעו מפי הגבורה". מי כבר טען טענה דומה בהיסטוריה המקראית קודם לכן? כשמעיינים בתורה מגלים שבסוף פרשת בהעלותך, בסיפור צרעת מרים, הרי שכאשר מרים גילתה שמשה פרש מאשתו היא סיפרה לאחיה אהרן, ואז התורה כותבת: "ויאמרו, הרק אך במשה דיבר ה' הלא גם בנו דיבר" (בהעלותך יב, ב). נכון שזאת הייתה טענה לשם שמים, אבל ברגע שמתחילים עם טענות כאלו, "שותים התלמידים הרעים", ובסוף יצא מזה קורח.

זה גם מסביר מדוע התגובה של הקב"ה הייתה כה קשה, והוא העניש את מרים בצרעת. לכאורה, היא רצתה שמשה יחיה עם אשתו וימשיך להוליד ילדים. על מה יצא הקצף?! (שיחות קודש תש"מ ח"ג ע' 424). אבל כשמגיעים לפרשת קורח מבינים למה הקב"ה קצף כל כך, אף-על-פי שאכן מרים התכוונה לטובה. מפני שבדבריה נזרעו הניצנים של טענת קורח, "כולם שמעו דברים בסיני".

ויש לומר שלכן גם אין בפרשתנו תשובה לטענת קורח, כי התשובה לכך כבר ניתנה בפרשת בהעלותך. הקב"ה ענה: "אם יהיה נביאכם ה' במראה

אליו אתוודע, בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה? פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט" (בהעלותך יב, ו-ח). ולכן קורח היה צריך לדעת, שאף-על-פי שגם הוא שמע את עשרת הדיברות מהקב"ה בהר סיני, בכל זאת אין הוא דומה כלל למדרגת משה, שהקב"ה מעיד עליו: "פה אל פה אדבר בו". ובכל זאת הוא בא עם אותה תלונה.

אנו עומדים ערב ג' תמוז, יום ההילולא של הרבי. עלינו להתחזק באמונה בצדיק הדור. אחת ההנהגות המופלאות של הרבי הייתה שבכל ארבעים שנות נשיאותו הוא היה נוסע לבקר את ציון חותנו, ושם היה עומד שעות רבות וקורא את המכתבים שאנשים שלחו לו כדי שיתפלל עבורם. בשנים האחרונות הרבי עלה לציון חותנו יותר ממאה פעמים בשנה. גם היום עלינו להתקשר אל הרבי, לעלות לציון ולהתפלל שם, ובעיקר להמשיך את עבודתו הקדושה, שהיא לקרב עוד יהודי ליהדות. אז נזכה להיות כלים לכל הברכות והישועות שהוא ישפיע עלינו, בגשמיות ורוחניות.